

Asia: VN/24649/2023/

Ositusvaateen vanhentuminen; työryhmän mietintö

Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Ositusvaateen vanhentumisesta säättäminen on tarpeellista, koska se selkiyttäisi nykyisin vallitsevaa asiantilaa. Työryhmän ehdotus on huolellisesti ja perusteellisesti laadittu.

Avio-oikeuden vanhentuminen (AL 66 §, 103 c § ja 103 d § sekä lakiehdotukset 2-4)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Ehdotuksen mukaan avio-oikeus vanhentuu kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun lainvoimainen päätös puolisoiden avioerosta tai avioliiton kumoamisesta on annettu, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Vanhentuminen katkeaa, kun puoliso tai puolison kuolinpesä hakee tuomioistuimelta pesänjakajaa osituksen toimittamiseksi.

Aviopuolisot voivat kuitenkin sopia avio-oikeuden vanhentumista toisin. Tällainen sopimus on tehtävä kirjallisesti avioehtosopimusta koskevien muotomääräysten mukaisesti. Lisäksi sopimus on jätettävä rekisteröitäväksi Digi- ja väestötietoviraston avio-oikeusasioiden rekisteriin.

Säännöksiin ei ole huomauttamista, joskin rekisteröintivelvoitteen säättämisen tarpeellisuutta voisi vielä pohtia. Vaikka sillä turvataankin esimerkiksi ositusta varten määrätyn pesänjakajan tiedonsaantioikeus mahdollisesta sopimuksesta, niin kääntöpuolena on vaara, että sopimuksia jää rekisteröimättä. Todettakoon, ettei esimerkiksi testamentteja tarvitse/voi rekisteröidä viranomaisrekisteriin.

Vallinnanrajoitusten vanhentuminen (AL 86 §)

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

Esityksessä ehdotetaan, että avioliittolain mukaiset vallinnanrajoitukset vanhentuvat kymmenen vuoden kuluttua lainvoimaisen avioeroa tai avioliiton kumoamista koskevan päätöksen antopäivästä tai avioliiton purkautumisesta puolison kuoleman johdosta.

Työryhmän ehdotus on tältä osin kannatettava. Reaaliset syyt eivät puolla sitä, että vallintarajoitukset olisivat voimassa määräämättömän ajan, vaikka ositusta tai omaisuuden erottelua ei tehtäisikään

Yhteisomistusolettaman vanhentuminen (AL 89 §)

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

Avioliittolain mukaisen yhteisomistusolettaman ehdotetaan vanhentuvan kymmenen vuoden kuluttua lainvoimaisen avioliiton purkamista koskevan päätöksen antopäivästä tai avioliiton purkautumisesta puolison kuoleman johdosta. Säännöstä sovelletaan myös taannehtivasti myös ennen lain voimaantuloa syntyneisiin ositusperusteisiin. Ehdotettu yhteisomistusolettaman vanhentuminen ei kuitenkaan vaikuttaisi irtainten esineiden todellisiin omistussuhteisiin, vaan kyse olisi esineoikeudellisen oletettaman muutoksesta.

Työryhmän ehdotus on tältä osin kannatettava. Reaaliset syyt eivät puolla sitä, että yhteisomistusolettama olisi voimassa määräämättömän ajan, vaikka ositusta tai omaisuuden erottelua ei tehtäisikään.

Vaihtoehdot ja työryhmän harkitsemissa muista kysymyksistä, joihin ei ehdoteta muutoksia (mietinnön luvut 5.1 ja 5.2)

Näkemyksenne näissä luvuissa käsiteltyjen asioiden lainmuutostarpeista?

Ehdotuksen mukaan ainoa keino katkaista avio-oikeuden vanhentuminen on hakea käräjäoikeudelta pesänjakajaa osituksen toimittamiseksi. Teoriassa on mahdollista, että asiaa selvittävä taho joutuu kysymään erikseen kaikista Suomen 20 käräjäoikeudesta, onko pesänjakajaa haettu. Vaihtoehtona tälle olisi, että tuomioistuimet ilmoittaisivat Digi- ja väestötietovirastolle aina, kun tuomioistuimelta haetaan pesänjakajaa osituksen toimittamiseksi avioerotilanteissa. Näin tieto avio-oikeuden vanhentumisesta olisi saatavilla yhdestä paikasta.

Työryhmä ei kuitenkaan ole päätenyt esittämään ilmoitusvelvollisuutta sen tuomioistuimille aiheuttaman työmäärän vuoksi; ilmoitukset jouduttaisiin tekemään manuaalisesti. Työryhmän kanta on oikea. Mikäli ilmoitusmenettely saataisiin automatisoiduksi, niin sitä on syytä harkita uudelleen.

Aviopolison kuolemaan perustuvien ositusten (jäämistöositusten) jättämistä sääntelyn ulkopuolelle on kokonaisuutena arvioituna pidettävä perusteltuna siihen aiheutuvien seurannaisvaikutusten - kuten perintöverotusongelmien - vuoksi, vaikka sääntelysystematiikka sinänsä puoltaisikin myös jäämistöositusten sisällyttämistä sääntelyn piiriin.

Pääasialliset vaikutukset (mietinnön luku 4.2)

Onko teillä täydennettävää ehdotuksen vaikutusarviointeihin?

Uudistuksen taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan sekä uudistuksen yhteiskunnalliset vaikutukset on kattavasti arvioitu.

Tuomioistuinlaitokseen uudistuksella ei olisi mainittavaa vaikutusta, koska ehdotukseen ei sisälly tuomioistuimille ilmoitusvelvollisuutta hakemuksista, jotka koskevat pesänjakajan määräämistä ositusta varten.

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

-

Nuotto Antero

Pirkanmaan kärjäoikeus - Lausunnon on laatinut kärjätuomari Jyrki Jylhä